

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 16 mars 1945 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader.

(1:a avd.)

I propositionen nr 49 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 2 februari 1945, föreslagit riksdagen medgiva,

dels att det i riksstaten uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter må — med iakttagande av vad i berörda statsrådsprotokoll anförts — jämlikt Kungl. Maj:ts bestämmande tagas i anspråk för täckande av i samma statsrådsprotokoll angivna och eljest uppkommande haverikostnader, avseende marinens fartyg,

dels ock att till täckande av i flygförvaltningens i statsrådsprotokollet omfördä skrivelse av den 8 januari 1945 angiven kostnad för istandsättande av flodljus m. m. må av det i riksstaten för budgetåret 1944/45 uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter tagas i anspråk ett belopp av 11 720 kronor.

I skrivelse den 16 november 1944 har *marinförvaltningen* anmält, att medel erfordras för bestridande av vissa haverikostnader, uppgående till sammanlagt 236 586 kronor 27 öre. Kostnaderna belöpa på ett flertal i nämnda skrivelse närmare angivna objekt. Av skrivelsen framgår, att arbetena redan äro utförda och att kostnaderna förskotterats av marinförvaltningen. Då kostnaderna ej kunnat upptagas i arbetsplanen för innevarande budgetår, har ämbetsverket hemställt, att medel för ändamålet måtte anvisas från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

I skrivelse den 22 december 1944 har *marinförvaltningen* gjort framställning om anvisande av medel för bestridande av kostnader i samband med bärgning av ubåtarna *Ulven* och *Illern* samt minkryssaren *Älvsabben*. Ämbetsverket har anför, bland annat, följande.

De kostnader i samband med bärgningen av undervattensbåtarna *Ulven* och *Illern* samt minkryssaren *Älvsabben*, som för närvarande kunde fastställas, framginge av följande uppställning

Undervattensbåten Ulven:

1. Sökningskostnader, vilka utbetalats till Göteborgs bogserings- och bärgningsaktiebolag	21 668: 41	
2. Bärgningssjälvkostnader, utbetalade till Göteborgs bogserings- och bärgningsaktiebolag	364 080: 05	
3. Bärgarlön till ovanstående bolag	270 000: —	655 748: 46

Undervattensbåten Illern:

1. Bärgningssjälvkostnader, utbetalade till bärgnings- och dykeriaktiebolaget Neptun	50 153: 49	
2. Bärgarlön till ovanstående bolag	100 000: —	
3. Övriga kostnader i samband med haveriet	57 895: 25	
	<u>208 048: 74</u>	
Avgår Sveriges ångfartygs assurancesbolags andel ...	<u>147 682: 58</u>	60 366: 16

Minkryssaren Älvsnaabben:

1. Bärgningssjälvkostnad, utbetalad till bärgnings- och dykeriaktiebolaget Neptun	39 919: 42	
2. Bärgarlön till ovanstående bolag	500 000: —	539 919: 42
	<u>Summa</u>	<u>1 256 034: 04</u>

Marinförvaltningen har hemställt om Kungl. Maj:ts bemyndigande att till Göteborgs bogserings- och bärgnings aktiebolag utbetala en bärgarlön av 270 000 kronor för bärgning av ubåten Ulven samt att till bärgnings- och dykeriaktiebolaget Neptun utbetala en bärgarlön av 100 000 kronor för bärgning av ubåten Illern och en bärgarlön av 500 000 kronor för bärgning av minkryssaren Älvsnaabben eller sålunda tillhopa 870 000 kronor. Då en av förutsättningarna för uppgörelsen beträffande nämnda bärgarlöner varit, att dessa skulle utbetalas skyndsamt, hemställde marinförvaltningen dessutom, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga ämbetsverket att före utgången av år 1944 utbetala en del av sagda belopp, förslagsvis 50 % eller 435 000 kronor.

Marinförvaltningen har därjämte hemställt, att de på grund av ubåten Illerns kollision med motorfartyget Birkaland föranledda kostnaderna måtte bestridas med $\frac{2}{3}$ av kronan, d. v. s. 295 365 kronor 16 öre, och med $\frac{1}{3}$ av Sveriges ångfartygs assurancesförening, d. v. s. 147 682 kronor 58 öre.

Vidare har ämbetsverket hemställt, att medel för nämnda utgifter, sammanlagt 1 256 034 kronor 4 öre, måtte ställas till ämbetsverkets förfogande från förskottsanslaget för oförutsedda utgifter, varvid marinförvaltningen samtidigt anmälde, att ämbetsverket avsåge att sedermera hemställa om medel från samma anslag till bestridande av de genom ubåten Ulvens och minkryssaren Älvsnaabbens haverier uppkomna ytterligare kostnaderna.

Genom beslut den 30 december 1944 medgav härefter *Kungl. Maj:t*, att marinförvaltningen finge förskottsvis av omhänderhavda medel bestrida kostnaderna för ifrågavarande bärgarlöner intill ett belopp av 435 000 kronor. Kungl. Maj:t förklarade, att Kungl. Maj:t framdeles skulle meddela beslut rörande beloppets slutliga bestridande och om gäldande av övriga i framställningen avsedda kostnader. Till undvikande av krav på räntegottgörelse har Kungl. Maj:t den 2 februari 1945 medgivit, att av de överenskomna bärgarlönerna ett belopp av ytterligare 275 000 kronor finge av marinförvaltningen i enahanda ordning bestridas.

I skrivelse den 8 januari 1945 har *flygförvaltningen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för bestridande av kostnaderna för iordningställande av flodljuset inom viss sektion vid Jämtlands flygflottilj ställa till

ämbetsverkets förfogande ett belopp av 11 720 kronor från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

Samtliga de kostnader, som i det föregående angivits, torde i enlighet med hittills tillämpad praxis böra bestridas från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter. Kostnadsberäkningarna giva mig icke anledning till särskild erinran. Vad angår kostnaderna för bärgning av ubåtarna *Ulven* och *Illern* samt min-kryssaren *Älvsnabben* bör beaktas, att avtal om bärgarlön träffats med bärgningsbolagen av marinförvaltningen med biträde av statens industrikommis-sions prisbyrå och att, såsom av redogörelsen framgår, vissa reduktioner i de av bolagen begärda beloppen varit möjliga att ernå. De medel, som av marin-förvaltningen nu äskas, täcka icke samtliga de av bärgningsföretagen föran-ledda kostnaderna. Av ämbetsverkets skrivelse framgår sålunda, att vissa med *Ulvens* och *Älvsnabbens* haverier sammanhängande ytterligare medels-äskanden äro att emotse.

I detta sammanhang anser jag mig böra upptaga den i riksräkenskaps-verkets förutnämnda yttrande berörda frågan om sättet för bestridande från riksstatsanslag av kostnader, sammanhängande med fartygshaverier. Till förmån för ämbetsverkets förslag om uppförande för ändamålet av ett särskilt anslag å riksstatens fjärde huvudtitel kunna anföras vissa skäl. Mot förslaget talar, att dessa kostnader äro starkt fluktuerande — helt beroende av till-fälligheter — varför en förhandsberäkning av ett dylikt anslag icke är möjlig. Jag finner därför övervägande skäl tala för att dessa kostnader även i fort-sättningen bestridas från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter. Såsom riksräkenskapsverket antytt har den förstärkta försvarsberedskapen föranlett, att haverikostnaderna för närvarande äro osedvanligt höga. Jag delar emel-lertid ämbetsverkets uppfattning, att anledning icke föreligger att till för-skottsstaten för försvarsväsendet överföra dessa kostnader till den del de betingas av med beredskapen sammanhängande förhållanden.

Däremot kan ifrågasättas, om icke en förenkling av handläggningen av ärenden om anvisande av medel till bestridande av haverikostnader bör kunna åstadkommas. Enligt de förutsättningar, som gälla för dispositionen av för-slagsanslaget till oförutsedda utgifter, står detta anslag till Kungl. Maj:ts förfogande för bestridande av utgifter, vilka äro av så brådskande natur, att frå-gan ej hinner underställas riksdagen. Även framställningar om anvisande av medel till täckande av haverikostnader handläggas i denna ordning. Dylika frågor pläga underställas riksdagens prövning, om de uppkomma under tid då riksdagen är samlad. De kostnader, som här avses, utgöras i huvudsak av *dels* kostnader för omhändertagande och reparation av skadade fartyg, *dels* och ersättning till enskilda bärgningsföretag för bärgarlön.

De förstnämnda utgifterna äro till sin natur oftast sådana, att förslag om bestridande av kostnaderna kan som regel underställas riksdagen först i efter-hand, sedan omhändertagandet eller reparationen skett. Vid denna tidpunkt är alltså fråga enbart om anvisande av medel för täckande av redan havda kostnader. Att i särskild proposition hänskjuta sådana ärenden till riksdagens prövning synes i och för sig icke behövt, då någon reell prövning av medelsanvisningen i allmänhet icke kan ske. Huvudsakligen endast i vissa särskilda och mycket sällan förekommande fall, då med hänsyn till kostnader-nas storlek i förhållande till fartygets värde tvekan kan råda, huruvida omhän-dertagande och reparation av havererat fartyg bör ske, synas ärenden av denna art böra i förväg underställas riksdagens prövning, om icke frågans brådskande natur lägger hinder i vägen därför. I övriga fall synes mig Kungl. Maj:t

lämpligen böra äga besluta om ianspråktagande av förslagsanslaget till oförutsedda utgifter för ändamål av denna art.

Vad beträffar bärgarlön, ingår — såsom av det föregående inhämtas — marinförvaltningen i samråd med statens industrikommissions prisbyrå överenskommelse med vederbörande bärgningsföretag om lönens storlek. Om enighet icke kan vinnas med bärgningsföretaget, hänskjutes ärendet till domstols avgörande. Har å andra sidan överenskommelse efter förhandlingar kunnat träffas, ligger det i sakens natur, att jämkningar i efterhand icke gärna kunna med framgång av statsverket ifrågasättas. I praxis plägar därför marinförvaltningen, då fråga är om större bärgningsföretag, i förväg — innan överenskommelse slutes — under hand underställa ersättningsfrågan försvarsdepartementets bedömande. Erfarenheten visar ock, att en av förutsättningarna för träffande av överenskommelse i allmänhet är, att snabb likvid från kronans sida sker, vilket villkor i allmänhet icke kan uppfyllas, om frågan skall hänskjutas till riksdagens prövning. Även vad beträffar bärgarlön synas mig därför vunna erfarenheter tala för lämpligheten av att Kungl. Maj:t äger besluta om ianspråktagande för sådant ändamål av förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Med hänsyn till det anförda förordar jag sålunda, att Kungl. Maj:t av riksdagen utverkar bemyndigande att utan riksdagens hörande besluta i uppkommande frågor om ianspråktagande av förslagsanslaget till oförutsedda utgifter för bestridande av bärgarlöner och andra haverikostnader, avseende marinens fartyg, i den mån icke av särskilda skäl frågor om omhändertagande eller reparation av sådana fartyg finnas böra och kunna underställas riksdagens prövning.

Redogörelse för uppkommande haverikostnader torde få i vanlig ordning lämnas riksdagen i statsverkspropositionen vid äskande av anslag till oförutsedda utgifter.

Utskottet.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser sättet för bestridande av i propositionen närmare angivna bärgarlöner och andra haverikostnader samt kostnader förenade med iståndsättandet av flodljus m. m.

Det av Kungl. Maj:t begärda generella bemyndigandet att under vissa förutsättningar taga i anspråk förslagsanslaget till oförutsedda utgifter för täckande av kostnader för omhändertagande och reparation av skadade fartyg samt ersättning till enskilda bärgningsfartyg för bärgarlön innebär en avvikelse från de regler, som gälla för dispositionen av nämnda anslag. Erinras må att 1944 års riksdag (skrivelse nr 329) på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning medgivit en motsvarande avvikelse från nämnda regler beträffande ersättning för förlust av eller skada å egendom utom landet till personer, vilka i rikets tjänst äro där bosatta, ävensom till deras familj och personliga tjänare. I utlåtande den 13 mars 1945 (nr 42) har utskottet tillstyrkt fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t i nämnda hänseende under budgetåret 1945/46.

Även om särskilda skäl kunna åberopas jämväl för det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget, synes det utskottet likväl betänkligt att leda utvecklingen in på en uppmjukning av de regler, som för närvarande gälla för användningen av anslaget till oförutsedda utgifter. Utskottet, som emellertid

icke vill motsätta sig bifall till Kungl. Maj:ts förslag, anser dock, att det begärda bemyndigandet bör begränsas till innevarande och nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva,

a) att det i riksstaten uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter må under budgetåren 1944/45 och 1945/46 — med iakttagande av vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 2 februari 1945 anförts — jämlikt Kungl. Maj:ts bestämmande tagas i anspråk för täckande av i samma statsrådsprotokoll angivna och eljest uppkommande haverikostnader, avseende marinens fartyg,

b) att till täckande av i flygförvaltningens i berörda statsrådsprotokoll omförmälda skrivelse av den 8 januari 1945 angiven kostnad för istandsättande av flodljus m. m. må av det i riksstaten för budgetåret 1944/45 uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter tagas i anspråk ett belopp av 11 720 kronor.

Stockholm den 16 mars 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Lindström, Gränebo, Sven Larsson, Bäcklund, Bernhard Nilsson, Bäckström, Karl Andersson, Mannerskant, Heidning* och *Boman*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Ward, Danielsson, Persson* i Falla, *Persson* i Tidaholm, *Pettersson* i Dahl, *Bergström, Mårtensson* och *Lindholm*.
